

PIŠE: SONJA BISERKO

U potrazi za identitetom

Posle dugo oklevanja, uz veliki otpor, a istovremeno i pritisak realnosti (ekonomski kolaps), kao i insistiranja Evropske unije (EU) da se kosovsko pitanje zatvori, Srbija je ušla u novu fazu odnosa sa Kosovom - odustajanje i traženje formule za Srbe sa severa. Nije neobično da to rade upravo oni koji su najodgovorniji za slom Srbije, jer jedino oni mogu građanima objasniti zašto se tako mora. U tome ih treba podržati, jer bez odustajanja od Kosova Srbija ne može da se pokrene.

Međutim, velika je nepoznanica šta će biti sa samom Srbijom kada se to dogodi. Dobijanje datuma za pristupne pregovore za članstvo u EU je sigurno značajan pomak. Kako će se pak, stvari dalje razvijati zavisi od toga kako će se aktuelna vlast postaviti prema nekim ključnim problemima koji stoje pred Srbijom. Kakvu Srbiju oni zapravo žele? Populizam naprednjaka i zataškavanje istine o nedavnoj prošlosti ne garantuju nužno oporavak Srbije. Naprotiv, sve ono što je učinjeno na lokalnom nivou (metodologija u preuzimanju vlasti, neprofesionalnost i provincijalnost), kao i način na koji se obračunavaju sa korupcijom navodi na neizvesnost i strepnju. Nema vizije, osim da se nekako preživi uz podršku EU.

Ustav Srbije je antimoderan i ne razlikuje se gotovo uopšte od Miloševićevog (1990), koji je bio uvod u razbijanje Jugoslavije. Aktuelni ustav je na putu razgradnje same Srbije. Ustav se tiče poretka, sistema i samih vrednosti političke zajednice. Aktuelni ustav nije otvorio put reformisanju države i organizacije vlasti, zaštiti svojinskih i ličnih prava, vladavini prava i demokratskom funkcionisanju pravnih i političkih institucija. Sve to je neophodno kako bi Srbija bila pozitivno prepoznatljiva u regionu i u svetu.

Nakon ratova, poraza, opšte devastacije i demoralizacije društva, jedan od ključnih problema jeste i to - šta je novi identitet Srbije i na kojim vrednostima se

gradi. U opštoj konfuziji koja vlada u svim sferama društvenog života, proces izgradnje identiteta Srbije pokazuje nedoslednost, nedostatak autentičnosti i, pre svega, krivotvorenje istine.

Srbija sebe definiše kao multietničko društvo što u suštini i jeste, jer u njoj žive brojne etničke, verske i druge manjine, ali one nisu integrisani deo društva. Ne postoji državna politika inkluzivnosti manjina niti one imaju ikakav udeo u izgradnji zajedničkog identiteta. Jer, multikulturalizam (mada i on ima svoja ograničenja, posebno ako se definiše u tvrdj formi) je odgovor na tradicionalni nacionalni egoizam i ograničenja nacionalne (etničke) kulture i države. Srbija nije otvorena za kulturološki pluralizam, jer ne postoji pravna država i civilno društvo koji bi političke aktere prisilili na poštovanje visokih standarda zaštite ljudskih prava. Srbija nije ni demokratsko društvo, jer ono podrazumeva neprihvatanje nacionalizma i rasizma.

Proces konstrukcije državnog identiteta pokazuje ne samo konfuziju i izopačavanje prošlosti, već i uskogrudost kada je reč o drugima. Državni praznik Srbije je 15. februar, datum koji se povezuje sa devetnaestovekovnim Sretenjskim ustavom koji je bio na snazi samo dve sedmice. Srbija se odrekla antifašizma kao tekovine na kojoj savremena Evropa počiva i upustila se u rehabilitaciju ličnosti vezanih za retrogradne ideologije. Proces rehabilitacije Draže Mihailovića samo što nije završen, a najavljuju se i rehabilitacija Nedića i Ljotića. Mihailović, je osim što je bio kolaboracionist, bio i rasista, jer je njegov program "Homogene Srbije" doveo do stravičnih zločina nad Bošnjacima, Hrvatim ali i samim Srbima druge orijentacije. Aktuelni predsednik Srbije Tomislav Nikolić nosi titulu četničkog vojvode koju dovode u pitanje samo neke organizacije civilnog društva.

Srbija se odrekla nasleđa i prve i druge Jugoslavije koje su obeležile njenu istoriju XX veka, zbog toga što se obe smatraju pogubnim po srpski narod. Izdvojene su samo gore pomenute ličnosti čija je ideologija Velike Srbije bila na delu i devedesetih. Kakva se poruka šalje manjinama u Srbiji i svim susedima u regionu: to izaziva konstantne tenzije i strepnju kod drugih. Svakako, nije problem u tome da se neke istorijske etape ponovo čitaju i istražuju na novi način, ali neke činjenice se ne mogu izbrisati - a to je karakter Drugog svetskog rata, odnosno nacizma i fašizma. Identifikovanje sa tim ideologijama Srbiju dugoročno opstruira u njenoj demokratskoj transformaciji, jer u osnovi tih ideologija jeste rasizam. Uprkos tome, na javnoj sceni u zamahu je široka aktivnost ekstermističkih grupa koje uživaju podršku države i nekih vodećih političkih partija. Opšta konfuzija ogleđa se i u nastupima srbijanskih predstavnika u tzv. nesvrstanom svetu gde se uglavnom koriste popularnost Jugoslavije i tekovine Titove nesvrstane politike.

Interpretacija ratova iz devedesetih je poseban problem, jer se svodi na tezu da je Zapad razbio Jugoslaviju tako što je dao podršku secesionističkim republikama. Haški tribunal se negira kao anti-srpski od samog početka, međutim, oslobadjajuće presude Gotovini i Haradinaju poslužile su kao dodatni argument za totalno ignorisanje haških presuda. Iako je Srbija usvojila skupštinsku rezoluciju o Srebrenici, sad je u toku široka kampanja

negiranja ne samo te rezolucije, već uopšte i odgovornosti Srbije za, na primer, rat u Bosni. Tomislav Nikolić je odmah po inaugurisanju za predsednika Srbije izjavio da u Srebrenici nije počinjen genocid. To govore i ostali predstavnici aktuelne vlasti. Odnosi sa regionom zapinju pre svega na interpretaciji ratova iz devedestih i na problemima proizašlim kao posledica rata.

Politička scena Srbije je zarobljena nacionalizmom i temama koje su građane udaljile od politike. Medijska scena živi od skandala i senzacionalističkih afera koje do kraja diskredituju političke elite i smisao političkog života. Samo ona grupacija koja bude autentična u profilisanju vizije Srbije i koja bude saopštavala istinu, bez obzira o čemu i kome je reč moći će da mobiliše javnost za promene. Jeftine populističke, pre svega, medijske kampanje u borbi protiv korupcije već su izgubile svoju snagu.

Dobijanje datuma za pregovore sa EU imaće političku energiju samo ako se oko tog cilja (pripajanja EU) grupišu proevropske snage u društvu i one budu pokrenule transformaciju društva sa entuzijazmom i verom u evropsku Srbiju.

Prošlo je deset godina od ubistva premijera Zorana Đinđića. To je jedini srpski političar koji je istinski umeo misliti evropsku Srbiju. I deset godina nakon njegovog ubistva Srbija još uvek luta. Ako krene u pravcu EU biće to iznudica, a ne stvarno promišljanje evropske Srbije. Imajući u vidu sve okolnosti i to bi bio veliki iskorak.